

List izhaja
dvakrat na mesec.

Posamezna št. 75p

Naročnina
mesečno 1.50 D.Rokopisi se ne
vračajo.Nefrankirana pisma
se ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poština plačana
v gotovini.Uredništvo in
upravnništvo v
Št. Peterski
vojašnici.**Glasilno izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.**

Razgovor z ministrom za socialno politiko.

Minister za socialno politiko g. dr. Dušan Peleš, se je mudil dne 15. in 16. oktobra t. l. v Ljubljani ter si je ogledal vse urade in zavode, ki spadajo v njegovo področje. Prišel je tudi v pisarno izvršnega odbora ter se je zanimal in izpraševal za različne zadeve, ki se tičejo našega vprašanja. Ob tej priliki pa je izrazil izvršni odbor željo, sestati se za kratko dobo z g. ministrom v to svrhu, da dobi in poda nekatere važnejše informacije. G. minister je radevolje v to privolil in povabil zastopnike izvršnega odbora na razgovor k predsedstvu pokrajinske uprave v Ljubljani.

Dne 16. oktobra ob pol 13. uri je sprejel minister dva zastopnika izvršnega odbora v napovedani avdijenci na pokrajinski upravi.

Izročila sta mu obširne pismene predloge izvršnega odbora v svrhu reševanja invalidskega vprašanja, ki jih objavljamo v tej številki našega lista na drugem mestu.

G. minister se je vidno zanimal za vsa vprašanja, k sta mu jih stavila zastopnika izvršnega odbora.

Izročene mu predloge je sprejel in jih obljubil natančno proučiti v ministrstvu. Pretresavati jih niso mogli pri razgovoru od točke do točke, ker bi to stalo preveč časa. Pač pa sta mu stavila zastopnika nekatera glavna vprašanja, o katerih se je razvila debata.

Razpravljali so o ukinjenju uradov in zavodov socialne politike. O tem ni mogel dati minister še nikakih pozitivnih odgovorov, ker še vsa stvar ni definitivno določena in sklenjena.

Pač pa je šlo za vprašanje o redukciji invalidov v državnih službah. Zastopnika sta razložila ministru razmerje med invalidi uslužbenci in državo, da invalidi niso po milosti v državni službi, pač pa kot enakovredni delavci, ki izpolnjujejo svoje dolžnosti v isti meri, kot zdravi uslužbenci. Utemeljevala sta prvenstveno pravo invalidov na državne službe, ako so za nje sposobni in pojasnila, kako se v službah invalide spodrija in zavida radi njihovih prednostnih pravic in da se dogajajo slučajji, pri katerih se prezirajo odredbe o tem pravu invalidov.

G. minister je odgovoril, da v njegovem resoru na redukciji invalidov niti misliti ni mogoče pa da so se v preteklosti zgodile krivice posameznim osebam; v takih slučajjih ne zadevne krivda ministra, temveč povzročajo tako krivico navadno kolegi in sploh osebe, ki imajo ožje stike z uslužbenci. Izjavil je, da bo v tem pogledu stal vedno na strani invalidov, tudi ako se bo v drugem resoru dogodila kaka redukcija, proti kateri bo interveniral. Pri vprašanju velikih zalog tobaka sta povdarila g. ministru, da nimajo vojne žrtve nikakih koristi, ker se vrše licitacije samo za bogatine. Vojne žrtve nimajo potrebnih sredstev za udeležbo pri licitacijah. Ministrstvo naj ukrene, da pridejo velike zaloge na drug način v roke udruženju vojnih invalidov in da se zaposlijo v njih tudi vojne žrtve. Predlagala sta prevzem zalog v obliki garancijskih listin.

Minister je bil mnenja, da bi se invalidski narodni fond od prodaj tobaka na nek način zasigural stalni dohodek, iz katerega bi potem tudi udruženje prejemale stalno podporo. Na vprašanje, ali se misli res ukiniti 4/000 dohodek iz državnega monopola, je odgovoril minister, da za to ni nobene namere ali nevarnosti.

Nato sta zastopnika kritizirala, da so se procenti dobička pri malih trafikah znižali najprvo na 6 odstotkov in sedaj se jih namerava celo znižati na 5 odstotkov, kar je v primeri s predvojnimi časom, ko so imeli trafikanti celo 10 odstotkov dobička, zelo hud udarec za nje. Posebno pa, ker so trafike večinoma v rokah vojnih žrtev, je to ravno udarec proti državnim zaščitenem.

Minister je obljubil posredovati, da ostane 6 odstotni dobiček.

Omenila sta zastopnika še težkoče pri iskanju lokalov za trafike, ker prostori niso nič zaščiteni najemnikom in se vsled tega oddajajo po nedosegljivih cenah ali jih obdrže poprejšnji trafikanti iz ključovalnih principov za druge namene. Predlagala sta ministru, podpreti akcijo za postavitev barak in kioskov.

Minister je odgovoril, da se bo dala dobiti možnost za rekvizicijo trafikantskih lokalov.

Za tem je prišlo na vrsto zdravilišče za bolne na pljučah na Golniku. Vprašalo se je, zakaj se ne dogradi? Treba je le še okoli 3 mil. dinarjev in stavba bo popolnoma dograjena ter moderno opremljena z vsemi potrebnimi zdravstvenimi sredstvi. Škoda, da minister ni stavbe videl, obljubil pa je dograditev forsirati.

Pri vprašanju koncesij, za katere gre prvenstvo vojnim žrtvam po čl. 18 inval. zakona, se je naprosilo ministra, da bodoči zakon natančneje precizira določbe, ker se od gotovih strani vprašanje po svoje tolmači.

Obratovališča po državnih zgradbah naj se oddajajo brez licitacij izključno vojnim žrtvam.

Ta vprašanja je obljubil minister proučiti in se povsem ozirati na naše želje.

Zastopnika sta tudi kritizirala, da specialne komisije za pregled invalidov procente v slučaju zmanjšane invalidnosti samo znižajo, nočejo pa jih zvišati, ako se pokaže potreba. Izgovarjajo se, da nimajo tozadevne naredbe.

Minister je odgovoril, da so bila stavljen od samih komisij taka vprašanja, in je že izdal tozadevni odlok ustmeno, da smejo specialne komisije v slučaju potrebe procente invalidnosti tudi zvišati.

V razgovor je prišel bodoči invalidski zakon. Zastopnika sta obsojala postopanje ministrstva, ki je zakonski načrt, katerega smo izdelali sporazumno na lanskem kongresu zelo spreminjalo, posebno pa črtalo najvažnejše določbe. Zahtevala sta, da pride pred skupščino dotični lani izdelani načrt neizpremenjen. Navedla sta tudi precej važnih točk, ki se pogrešajo v vladinem načrtu. Minister je odgovoril, da se načrt itak predelava v ministrstvu z zastopniki središnjega odbora in upa, da se bo dalo marsikaj popraviti v našem smislu.

Končno sta naša zastopnika opozorila ministra na dozidavo stavbe na Mirju v Ljubljani, ki je bila prvotno določena kot preizkuševališče za tuberkulozne. Ako stavbe ni mogoče dograditi, predlagala sta, da se stavba brezplačno in v naturi odstopi udruženju v last. Udruženje bi stavbo na lastne stroške dogradilo in ustanovilo ambulatorij, v katerem bi se invalidom nudila zdravniška pomoč za one hibe, ki jih niso zadobili v vojni. V to svrhu bi morala država preskrbeti udruženju tudi primerno subvencijo, kar je minister v načelu obljubil izposlovati, to pa radi tega, ker invalidsko vprašanje posega tudi v ostale pred vsem v finančno panogo državnega ustroja.

Delegata sta pristala na izjavo ministra obenem pa mu stavila v slučaju neuspeha subvencije drug predlog, na podlagi katerega bi udruženje stavbo, ki bi jo državna oblast prepustila njemu v last, dogradilo v stanovanjske svrhe in na ta način omogočilo razvoj invalidskega združenstva med člani.

Minister je zadnji predlog odobral, ker hoče tudi sam započeti združniško akcijo med invalidi in v ta namen zastaviti ves svoj vpliv.

Ko je bil tako razgovor končan, je minister vprašal sam, ako so invalidi v invalidskem domu zadovoljni s hrano. Odposlanca sta izjavila, da v tem oziru invalidi ne prinašajo nobenih pritožb in da je hrana dobra.

Nato sta se zastopnika poslovila in odnesla popolnoma dobre utise, ki sta jih povzela iz pogovora.

Iz vseh opazovanj je razvideti, da se minister dr. Peleš živo zanima za vsestranska vprašanja glede vojnih žrtev. Ogledal si je tudi na lastne oči vse naprave in pokazal povsod največjo pažnjo.

Omeniti moramo, da je on prvi minister, ki je osebno posetil prostore našega udruženja.

Predlogi izvršnega odbora

Udruženja vojnih invalidov kraljevine SHS v Ljubljani g. ministru za socialno politiko v svrhu reševanja invalidskega vprašanja.

Med socialnimi problemi, ki se imajo rešiti po vojni je najvažnejše invalidsko vprašanje, katero pa se nahaja še danes po petletni povojni dobi v takem nepovoljnem položaju, da je treba resne, smotrene socialne politike, ki bo dovedla vprašanje v povolni položaj. Sedanja taktika, ki jo hočejo zavzemati nekatere vladajoče osebe v tem, da vodijo važna notranja državna vprašanja v propast, se mora na vsak način spremeniti, ako se hoče gledati na dober notranji razvoj države.

Izvršni odbor, kot predstavnik vojnih žrtev Slovenije hoče navesti nekaj važnih točk, katere naj-sluzijo onim faktorjem, ki se s tem problemom pečajo posebno pa g. ministru za socialno politiko kot direktive za pravično in socialno rešitev vprašanja vojnih žrtev.

I. Vprašanje uradov socialne politike in invalidske naprave.

Neglede na to, da je socialna politika ravno v sedanjem času zelo potrebna na vseh straneh, v javnem življenju smo posebno vojne žrtve na njej v največji meri zainteresirane, ker posega invalidsko vprašanje skoro v vse panoge državnega ustroja in je najvažnejši problem splošnega socialnega vprašanja v državi. Sedanje namere opustitve socialne politike in ukinjenje tozadevnih uradov, bi zadelo v prvi vrsti vojne žrtve; kajti njihovo vprašanje se na ta način ne bi rešilo tako, kakor zahtevajo državni in društveni interesi.

Skrb za invalidske domove, zdravilišča, ortopedske zavode in splošna državna skrb za vojne žrtve bi s tem popolnoma prenehala. Istotako strokovna izobrazba, redukcija in pomoč bi polagoma izginile. Brez vsega tega ne bi invalid nikdar postal vreden član človeške družbe in bi bil vedno v nadlego ljudstva in v sramoto državi. Zato morajo invalidski uradi in zavodi ostati v isti in še večji meri.

II. Redukcija iz državnih služb.

Vsaka vojna žrtve ima po zakonu prvenstvo na državno službo. Saj je samo na sebi umljivo, da mora iskati existenco pri onem, za katerega interes nosi posledice. Zato je čisto logično, da ne sme biti njegova existenca z različnimi odpustitvami ogrožena.

Akoravno vsak invalid opravlja v državni službi svojo dolžnost, kakor drugi nameščenec, smatrajo oblasti kljub temu, da mu je država izkazala samo milost, ker ga je sprejela v službo.

Pri redukciji se ne upošteva, da ima invalid največje pravo iskati kruha od države, ne upošteva se navadno nič njegovega položaja in se ga izbací. S tem pa se obremeni država, ki je dolžna na drug način zanj skrbeti. Na njegovem mestu pa se plačuje drugega zdravega nameščenca, ki si s svojo fizično sposobnostjo lažje poišče delo. Invalida se privatna podjetja branijo, on je navezan v prvi vrsti na državno službo, v kateri je postal tudi nesrečen.

Zdravilišče Golnik in ambulatorij na Mirju.

Stavba zdravilišča na Golniku stoji po večini že dograjena. Ravnotako tudi lepa zgradba za ambulatorij na Mirju.

Kdaj se bosta popolnoma dovršili, da bosta služili svojemu namenu, je vprašanje sredstev. Država bi ta sredstva z lahkoto našla, ako bi bilo pravo razumevanje in volja za to. Zakaj je našla sredstva in razumevanje privatno vzdrževana komisija za vračajoče se vojnike v Ljubljani, da je veliko glavno delo dovršila? Pa bi tudi vse do kraja izvedla, ako bi se ji ne preprečilo. Nerazumljivo, kako more vlada dopuščati skoro dograjene stavbe v nemar in prazne. Naj žrtvuje še toliko, da bodo do kraja dovršene in služile svojemu prepotrebni namenu. Sredstva so, in se lahko dobijo. Ako pa se ambulatorij na Mirju sploh ne namerava otvoriti, naj se stavba porabi za drug namen v prid vojnim žrtvam, ki potrebujejo še vsakovrstnih zavodov. Ali pa naj se prepusti udruženju vojnih invalidov, ki bo znalo poslojje primerno vporabiti.

Hiralnica.

Pri nas so običajno že v vsaki večji občini hiralnice, ki so jih postavile občine za svoje stroške, za bedne, onemogle in bolne reveže in starce. Med vojnimi žrtvami imamo toliko takih revežev, ki so takorekoč v nadlego človeški družbi, pa se država niti toliko ne pobriga, da bi postavila vsaj eno tako hiralnico, ki jo ima pri nas skoro vsaka občina. Popolnoma jetični, za katere ni nobene rešitve več, hromi, slaboumni in onemogli invalidi spadajo v hiralnico, katero pri nas nujno potrebujemo. Treba je otvoriti za te ljudi primerne domove.

Kredit.

Največjo zlo, ki tlači celo preskrbo vojnih žrtev k tlom, je pomanjkanje kreditov. Pri nas v Sloveniji smo imeli do sedaj vedno priliko čutiti, da je za gotovo stvar in sicer enkrat za eno, drugič za drugo, manjkal kredit.

Manjkalo je denarja za pokojnine, za pomožila, za podpore in celo za zdravstvo. Ravno v zadnjem času nima invalidski odsek toliko kredita, da bi plačal zdravila za nujno potrebo. Samoupravne in tudi državne bolnice se branijo sprejemati invalide v zdravljenje, ker imajo celo vrsto neporavnanih računov.

Višek brezbriznosti za invalidsko vprašanje kaže, da se ne osigurajo sredstva niti za najpotrebnejše stvari.

Zaloge tobaka, trafike, restavracije in kantine.

Velikoprodaje tobaka so danes predmet, katerega morejo izkoriščati samo kapitalisti. Vojnim žrtvam se pri njih ne nudi nikakega prvenstva in nikake ugodnosti. Potom javne licitacije posamezni trgovci založe kavčije za več zalog, kakor smo imeli na primer slučaj v Sloveniji, da je nekdo dražil kar 10 zalog. Po ceneni izdražitvi je oddajal potem zaloge naprej pod roko z velikimi odškodninskimi zah-

tevkami. Vojnim žrtvam in njihovim organizacijam pa se ne nudi nikake ugodnosti, kakor pri državnih nabavah, da bi imele na primer po izdražitvi še 24 ur časa izjaviti, ako reflektirajo na zalogo pod istimi pogoji. Zato jih v vseh slučajih izpodrinejo dobro situirani trgovci in je sploh nemogoče, dobiti kako glavno zalogo v roke invalidu ali vojni vdovi.

Male prodaje tobaka se razpisujejo in podeljujejo samo zaščitenim osebam. Treba pa je preskrbeti si primerni lokal. Pri današnji stanovanjski bedi je nemogoče dobiti lokal. Stanovanjski zakon nima nikakih določb o ščitenju lokalov, zato so isti predmet izkoriščanja. Trgovci, katerim se trafika odvzame, si obdrže lokal v druge namene hišni lastniki, pa jih oddajajo osebam, ki jih zelo visoko plačajo. Na ta način vojnim žrtvam razpisi popolnoma nič ne koristijo, ker brez prostorov ne morejo dobiti trafik.

Treba bi bilo poskrbeti za akcijo, po kateri bi se napravili kioski in barake za trafike, ali pa izdati določbe, stanovanjskim uradom, da smejo lokale trafik iz državnih interesov zaseči in da se s starimi lokali trafik ne more prosto razpolagati.

Kantine in restavracije v državnih podjetjih in zgradbah bi se morale podeljevati brez licitacij, pod roko samo na predlog udruženja vojnih invalidov.

Trafikantom bi se moralo dati tudi več procentov zaslužka. Pred vojno so imeli 10 odstotkov, sedaj pa se jim je polagoma znižala na 5 odstotkov. S temi procenti jim je nemogoče izhajati, ker je draginja vedno večja, prodaja pa vedno manjša. Tudi je pri nas navada, da je po več voj. žrtev prideljenih k eni trafiki, kar je pri teh razmerah nemogoče.

Koncesije.

Treba je uvesti, da se člen 18 začasnega invalidskega zakona glede koncesij, to je na vse proste koncesionirane obrte striktno izvaja in povsod in da oblasti postopajo v smislu tega člena pri vseh slučajih. Bodoči invalidski zakon mora vse te določbe še natančneje predpisovati in prepustiti vsa prava, ki so jih udruženje in vojne žrtve v tem pogledu pridobili.

Vse take koncesije mora imeti udruženje pravo izkoriščati v prid vojnim žrtvam na podlagi privatno-pravnih pogodb in ne potom Narodnega fonda.

Zaščita dece.

Uradi zaščite dece pri nas odklanjajo zaščito vojnih sirot iz razlogov, da so iste zaščitenene po invalidskem zakonu. Napotujejo deco k invalidskemu odseku v svrhu pomoči. Invalidski odsek pa zopet deco iz razlogov, da mora skrbeti zanjo zaščita dece, zapostavlja pri podpori. Zato je treba odpraviti to nesoglasje

Drugi bataljon se je ustavil pred župniščem. Na vratih je že stalo zapisano s kredo:

»Poveljstvo drugega bataljona!«

Stotnije drugega bataljona pa so se razvrstile po drugih hišah v bližini župnišča. Stotniki z drugimi oficirji in majorjem so se pa nastanili v župnišču, kjer so bile pripravljene tri sobe. Dve veliki, kjer so se nastanili poročniki in nadporočniki in trije stotniki, v tretji, manjši, pa major in stotnik Alfred Hinski.

Ko so se namestili častniki, so pristopili častniški sluge, da očistijo obleko svojih gospodov. Sluga majorja je na njegovo žalost zbolel in tako je moral sluga stotnika Hinskega biti ob enem tudi sluga majorja, kar mu pa ni delalo posebnih neprilik, ker sta major in stotnik kot stara prijatelja, stanovala v času manevra vedno v eni sobi, a če to ni bilo mogoče, pa vsaj v bližini skupaj.

»Kje spiš, Hans,« je vprašal stotnik svojega slugo.

»V župnišču.«

»O... Kaj imaš sobo?«

»Ne.«

»No, kako pa potem spiš v župnišču?«

»Pogledal sem v kozolec in se mi zdi zelo pripraven,« je odgovoril Črpajič z umnim glasom.

V tistem trenutku je šla mimo ženska, mlada in vitka. Njeno podolgovato obličje z lepim, ravnim čelom, izpod katerega so gledale rjave oči z nekim mehkim in iskrenim žarom, so obkroževali bujni kostanjevi kodri, tanki in mehki, kakor vlakno.

»Herrgott,« je zamrmral stotnik Hinski, gledaje za žensko.

Črpajič je pogledal stotnika in se lokavo nasmehnil z očmi.

»Ali jo poznaš,« je rekel stotnik, še vedno gledaje za izginivšo.

in jasno določiti enemu ali drugemu popolno oskrbo, za katero pa se morajo dati dovoljna sredstva.

Vozne ugodnosti.

V vseh državah je navada, da se dajo državnim oskrbovancem in nameščencem sploh olajšave pri vožnji. Pri nas se to izvaja s trikratnim dovolilom na leto za polovico, kar se tiče voženj na pregled in zdravstvo je že itak sam oob sebi razumljivo, da morajo biti brezplačne. Vojnim žrtvam naj se prizna splošna vozna ugodnost s primernim popustom na podlagi legitimacij, ki jih je izdalo udruženje. Predstavniki udruženja, ki se kot taki izkažejo in potujejo po poslu udruženja, naj se dovoli brezplačna vožnja. Zakaj se to dovoli novinarjem, ki se vozijo radi političnih intrig?

Poštnina.

Udruženju vojnih invalidov naj se izposluje za vse društvene pošiljatve z žigom in številko, prosta poštnina.

Udruženje se mora vpoštovati kot predstavnik vojnih žrtev. Podpirati se mora njegov obstoj in mu dati možnosti razvoja na gospodarskem polju. Ne sme se prezirati in maltretirati od različnih uradnikov, ki hočejo teroristično zatreti z vsemi znanimi metodami, in vzeti vsako sredstvo nastopa v svrhu kontrole. Udruženje sme in je dolžno vedno kontrolirati, kaj se dela na njegovem telesu, ker ono je telo, sestavljeno iz vojnih žrtev.

Zato se mu mora prepustiti kontrola nad vsem, kar se dela z vojnimi žrtvami. Ni pa v njegovem interesu, da udruženje samo vrši vse agende, ker dobro ve, da je bolje, da ima vse to v rokah državna oblast, ki je dolžna skrbeti in dati vse potrebno vojnim žrtvam. Ako bi država vse agende prevzela na udruženje, dala pa mu ne bi sredstev, bi bila oskrba vojnih žrtev še slabša in udruženje bi pod takimi pogoji ne moglo eksistirati, cela oskrba bi pa sploh odpadla. Za vlado bi bilo to ljubše, toda ne za nas.

Pač pa je v nteresu vojnih žrtev, da se v njihove državne urade in domove pritegne čim več uradnikov-invalidov, ki imajo smisel za našo stvar.

Glavna stvar, ki mora dati dobro podlago celemu vprašanju vojnih žrtev je socialen in pravičen invalidski zakon, kateri mora prinesiti nekaj novega, modernega in pravičnega, ne sme pa vsebovati samo dosedanje določbe, ki niso zadostne in ne morejo nuditi prave oskrbe.

Invalidski zakon je nujna potreba, ki se ne sme več odlašati. Vsebuje naj vse gori obrazložene poteze in naj se sprejme v skladu in duhu vojnih žrtev ter njihovega udruženja.

Načrt invalidskega zakona, ki ga ima vlada, ni zadosten, ker so se v njem brisale vse

»Sestra župnikova,« je rekel Črpajič nedolžno.

»Ti jo že poznaš,« se je začudil stotnik z nevoščljivim glasom. »Če bom slišal kakšno pritožbo,« je rekel grozeče, »te zaprem, da boš črno gledal. Zum drei Teufel, ali je vojska zato, da bi zasledovala ženske?!«

»No, Črpajič se teh grozečih besed ni ustrašil.

»Gospod stotnik, ne brigam se za ženske.«

»Tako se spodobi,« je odvrnil stotnik in pogledal svojega slugo z neverjetnimi očmi, stisnil je sabljo pod pazduho in stopil na cesto.

»Keberček... briljantni keberček. Donnerwetter,« je zamrmral sam pri sebi.

Na večer je povabil župnik, mož srednjih let, srednje velik, zabuhlega lica in dobrohotnih prijaznih oči, vse častnike, stanujoče v župnišču, v vinsko klet, ter jih pogostil z izbornim »Prosekarjem« in drugimi kraškimi vini.

Nastal je že trdi mrak, a častniki se še niso vračali iz vinske kleti, ki je bila pod župniščem.

Prišli so od stotnij službujoči korporali, takozvani »korporali od dneva«, ter prinesli častnikom svojih stotnij polkovno povelje, v katerem se za drugi dan odreja velika bitka. Ali častnikov še ni bilo iz kleti. Puščali so polkovna povelja na stanu v župnišču, da jih vsaj prečitajo častniški sluge in o tem sporočijo svojim gospodom, ko se vrnejo.

»Kje je gospod major,« je vprašal »korporal od dneva« slugo Janeza Črpajiča.

»Ne vem.«

»Adjutant?«

»Ne vem.«

»Putifar?«

»Ne vem.«

(Dalje prihodnjič.)

PODLISTEK.

Ivan Vuk:

Častniški sluga.

III.

Zopet so se začeli manevri.

Vroč pripeka solnce po kamenitem Krasu, zakaj, avgust je. Vojska koraka po beli, s prahom pogrjnjeni cesti in godba svira vesele koračnice. Svetla godala blešče v solncu in glas velikega bobna poskakuje po dolgih, s prahom pokritih vrstah vojske in se dotika slehernega, govoreč mu bodreče:

»Levo, desno, levo, desno...«

Tren in častniški sluge so pa že daleč spredaj, že gotovo na licu mesta, veseli, čakajoč prihajajočo vojsko, da odvedejo svoje gospode v najeta stanovanja.

Vojska se bliža vasi. Cerkveni stolp se beli v solncu in križ z pozlačenim jabolkom blesti v ognjenih žarkih njegovih.

Ljudje stopajo pred hiše, prinašajo vode in gledajo z dopadanjem prihajajočo vojsko. Vojaki se nasmihavajo dekletom, pozdravljajo in zajemajo vodo. Vse to se vrši tako mimogredoč in osušena usta se osvežujejo s hladno vodo kraških pokrajin.

Vojska napolni vso vas. Sablje se zasvetijo v zraku z jeklenim, poslednjim bleskom in se skrijejo. Godba umolkne in vojska se ustavi.

Tedaj se zaslišijo razna povelja. Posamezni oddelki se zganajo. Skupno telo polka se raztrga in njega posamezni kosi — bataljoni in stotnije — korakajo na vse strani, kjer se jim je pripravilo prenočišče.

najvažnejše točke iz lanskega načrta, ki se je sestavil po predlogih združenja. Izpuščene ali spremenjene so najvažnejše določbe, ki najbolj živo zadenejo vprašanje vojnih žrtev.

Navesti je treba tele slučaje iz našega načrta:

Invalidom, ki bi se učili obrta izven invalidskega doma, se ne nudi podpore in obleke (§ 30), najbrž z namenom, da naj ga mojster preskrbi.

Pri nas in najbrž tudi v drugih pokrajinah je običaj, da za tako kratko dobo učenja mojster ne prevzame nobenega oskrbovanja, ker mu učenec v tako kratkem času ne more z svojo zmožnostjo zaslužiti za izdatke v oskrbi. Zato bi v tem slučaju nobenemu invalidu ne bilo mogoče učenje izven invalidskega doma.

Čudno tudi zakaj se invalidom ne pusti participirati z gotovimi malenkostnimi odstotki na zaslužku ali dobičku dela, ker bi se jim vendar ravno s tem lahko dalo veselje do pridnega dela. (§ 31.)

Kako bodo vojne sirote še nadalje ostale osamljene, se vidi iz tega, da se je brisal zadnji odstavek § 32 glede ustanovitve otroških zavodov po prestolnicah države.

Določbe §§ 37 a in 37 b so popolnoma spremenjene v tem smislu, da se lahko posameznim privatnim podjetjem pri sprejemanju delavcev invalidov, vdov in sirot prizanaša, in se je v ta namen cel § 37 b, ki določa dajatve v Narodni fond onih podjetij, katere se lahko smatra, da njih posel ni na mestu za vojne žrtve, enostavno črtal. Tako se lahko vsako podjetje izgovori in važne določbe sploh ne bodo prišle v poštev.

Od maloprodaj duhana se je črtala invalidskemu združenju vsaka dajatev.

Mi bi se še strinjali s tem, da se ne uvede procentualna dajatev maloprodajalcev, ki so po večini vojne žrtve, ne moremo pa pristati, da država ne pusti 4/000 združenju, ki jih je do sedaj prejemale, temveč se dajo ti odstotki v Narodni fond. (§ 43.)

Tako se misli odvzeti združenju tudi pravica končne izjave pri licitacijah za državne nabavke (§ 44), in kar je še hujše, Združenju se odreče vsaka podpora iz Narodnega fonda, ki je bila določena (§ 45) v svrhu ustanovitve za drug. Tako hoče vlada sama združenje, ki je toliko časa tolažilo vojne žrtve s samimi obljubami onemogočiti in mu preprečiti vsak nadaljni razvoj.

Voznje (§ 46) so določene samo za slučaj zdravljenja in splošno za posle, ki so v zvezi z

invaliditeto. Po želji vlade naj bi odpadle vse invalidov v Ljubljani, se tem potom najlepše zahvaljuje vsem zastopnikom civilnih, vojaških in drugih uradov ter korporacij in vsemu cenj. občinstvu, za prisostvovanje pri žalni prireditvi, ker so s tem pokazali globoko sočustvovanje do slavnih padlih in umrlih borcev. Zahvaljuje se tudi g. Premrlu za lepo žalno petje s spremljevanjem orgelj. — Želimo pa, da bi se ob taki priliki invalidi in vojne vdove še malo več zanimali in posečali v večjem številu svoje prireditve.

Sv. Martin pri Vurpergu. Dne 21. oktobra t. l. se je vršila v gostilniških prostorih pri g. Berlinger v Vešici vinska trgatev, katero je priredilo Združenje vojnih invalidov, podružnica Maribor, pod pokroviteljstvom g. Kranjca Mirkota, tovarnarja v Framu. Prireditve je razmerna dobro uspela in se je vršila v najlepšem redu. Gospodu Kranjcu, ki se je z veliko človekoljubnostjo in požrtvovalnostjo ponovno izkazal za blagor in dobrobit vojnih žrtev, izrekamo našo najlepšo zahvalo, kakor tudi vsem p. n. gostom, ki so z darovi in obiskom pripomogli do dobrega uspeha. — *Združenje vojnih invalidov, podružnica Maribor.*

Trgatev v zvezi z veselico, ki jo je priredila dne 2. oktobra t. l. podružnica v Dol. Lendavi v dvorani hotela »pri Kroni« se je lepo izvršila, ali žalibog ni bilo opaziti, poseta po gotovih krogih. Dvorana je bila lepo prirejena in je bil zelo lep izbran program veselice. Zahvaljujemo se za obisk, ki so ga napravili po večini domačini.

Žalni dan za žrtvami svetovne vojne, umrli invalidi in padlimi vojaki dne 19. oktobra 1923 v Celju.

Tiho, skromno in skoraj neopaženo se je vršila prva žalna prireditve za žrtvami svetovne vojne. V smislu društvenih pravil je priredila podružnica žalni parastos za pokojnimi tovariši ter obisk pokopanih na tukajšnjem pokopališču.

Lahna, prozorna jesenska megla je ležala v zraku, ko je počasi, neokretno obiral korake po celjskih ulicah nenavaden spreved. Na čelu spreveda je bilo opaziti uradnike tuk. invalidskega doma. Radovedno je gledalo občinstvo resne, otožne obraze deloma brez pravega interesa topa, a tudi iz sočutja.

Po parastosu v župni cerkvi, ki se je vršil po običajnem redu in s prisostvovanjem zastopnikov vojaških, političnih in drž. oblasti je spreved polagoma odšel na mestno pokopališče, kamor mu je sledil tudi komandant mesta gospod pukovnik Tušič.

Vsi udeleženci so si s tesnim čustvom ogledali grobove pokojnih vojnih žrtev, ki so bili za ta dan primerno urejeni in uzaljšani.

Vrsta vojnih invalidov je od vseh strani obstopila gomile pokojnih tovarišev in iz kroga je stopil podpredsednik tuk. invalidske organizacije, ki je po kratkem uvodu v imenu organizacije prečital sledeči govor, kojega radi jedrnate in globoke vsebine prinašamo v celoti:

Dragi tovariši! Danes, ko obhajamo prvi žalni, spominski dan za pokojnimi žrtvami svetovne vojne in stojimo v krogu nad hladnimi gomilami spečih svojih tovarišev — naj se zberemo vse niti naših misli za nje, ki so žrtvovali domovini najvišje blago, ki je človeku podeljeno od matere narave, to je svojo kri in življenje.

Hladne, temne in vlažne so znotraj gomile, poslednje postelje pokojnih dragih nam tovarišev. Nekateri so na vrhu skoro še sveže, a na drugih se že vkoreninja trava in slično zelišče. Mi, preostali še živeči tovariši, našli smo te, tihe gomile in jih z okornimi, težkimi rokami danes na spominski dan skromno okrasili. — Zvestoba za zvestobo!

Mučen je bil mnogim od nas korak, a mi smo tukaj, mi stojimo danes med Vami, mili, nezabni nam tovariši. V duhu sledimo Vaši skončani življenski poti. Težka, bridka je bila Vaša pot po tej dolini solz, — junaško je za Vas končana. Častno ste legli k večnemu počitku in mi Vaši preostali tovariši, žalostno a iskrenega srca danes proslavljamo Vaš spomin. Smrtniki Vas pozdravljajo ter Vam kličejo: Slava!

Lahen jesenski veter piha krog grobov, kot bi govoril: Hvala Vam tovariši, hvala, da nas ne pozabljate. A mi vsi skupaj v Vašem imenu izrekamo prisrčno zahvalo vsem udeležnikom današnjega dne.

Tihota veje z Vaših gomil, nezabni nam pokojniki — a nam se zdi, kot bi čuli Vaše pri-tajane šepetanje — Vaše skrivno poročilo:

Lahen jesenski veter piha krog grobov, kot bi govoril: Hvala Vam tovariši, hvala, da nas ne pozabljate. A mi vsi skupaj v Vašem imenu izrekamo prisrčno zahvalo vsem udeležnikom današnjega dne.

Tihota veje z Vaših gomil, nezabni nam pokojniki — a nam se zdi, kot bi čuli Vaše pri-tajane šepetanje — Vaše skrivno poročilo:

Trafike vojnim žrtvam.

Dosedanji glavni založnik tobačne trafike v Dol. Lendavi g. Ivan Kokolj je prodal svojo hišo ter v kratkem zapusti Dol. Lendavo, vsled česar je moral zologo prevzeti kdo drugi. Za pridobitev te zaloge se je mnogo potegoval trgovec z mešanim blagom Roškar, zaveden Slovenec, toda zaman. Zalogo je dobil najbogatejši trgovec (žid) J. Pollak, kateri živi že dalj časa s svojo družino na Dunaju, ker mu jugoslovansko podnebje ni ugajalo. Tukaj ima veletrgovino in svojega vodjo. Veletrgovina mu nosi ogromne dobičke. Z glavno zalogo tobaka je dobil tudi malo trafiko in razprodajo kolkov.

Podružnica združenja vojnih invalidov v Dol. Lendavi je že pred šestimi meseci zaprosila za podelitev tobačne trafike in si je dala v to svrhu postaviti, temeljem odobrenja izvršnega odbora v Ljubljani št. 3088 z dne 8. avg. t. l., na trgu v bližini cerkve kiosk, k je stal čez 20.000 K. Sedaj pa se nahaja omenjena glavna zaloga ravno nasproti, vsled česar bode podružnica zelo oškodovana, ko dobi to zaproseno dovoljenje, če se mala prodaja imenovane založniku ne prepreči.

Čudno se zdi vsakemu človeku, da se podružnici toliko časa trafike ne podeli.

V Dol. Lendavi se nahajata poleg velike še dve mali trafiki, a niti ena ni v rokah vojnih žrtev, dasi se je že marsikatera za nje potegovala. Najbolje idočo trafiko ima gospodična

Marica Sever, ki ima v bližini Ormoža svojih 6 oralov zemlje ter je polnoletna in zdrava. Izrazila se je že ponovno, da se lahko vsi invalidi na glavo postavijo, pa ji ne bodo trafike odvezli.

Zato vprašamo merodajna oblastva, zakaj so tukaj različne naredbe in zakoni o začasni pomoči vojnim žrtvam?

Pripomniti moramo, da so posebno v tem kraju vojne žrtve zelo v bednem položaju, vsled česar si šteje podružnica, katera postoji šele 6 mesecev in ima že čez dvesto članov in članic v dolžnost, da bi najpotrebnejšim pomagala, kar ji pa brez rednih dohodkov ni mogoče.

Nadejamo se, da bode te v nebovpijoče krivice že enkrat konec ter da se bo v kratkem naši težnji ustreglo.

Opomba uredn.: Že opetovano smo drezali invalidski odsek, da naj posreduje v svrhu sklicanja komisije za podeljevanje trafik. Naši ljudje čakajo težko na zaprosene trafike, ker so pri današnjih razmerah v zelo slabem položaju in veliki potrebi zaslužka. Podružnicam pa svetujemo, naj napotijo svoje člane, da za vse trafike, ki niso v rokah zaščitenih oseb zaprosijo, ker se po zakonu morajo odvzeti vsem nezaščitenim osebam trafike, ako se oglasiijo za nje vojne žrtve. Za take trafike naj se prosi kar razpis.

Naše gibanje.

Žalni dan je praznovalo dne 19. t. m. Združenje vojnih invalidov po celi kraljevini za padlimi in umrli vojaki, invalidi in dobrotniki. V ljubljanski stolnici se je vršila v ta namen črna maša, ki jo je daroval ob asistenci preč. g. kanonik Šiška. Navzoče so bile številne

deputacije civilnih uradov, posebno polnoštevno pa oficirski zbor. Tudi korporacije, društva, občinstvo in vojni invalidi so se udeležili v velikem številu žalne maše. Pokojnike je predstavljal med gorečimi svečami postavljen katafalik. — Izvršni odbor Združenja vojnih

Najvišji blagor je v pokoju, počitek večer je sladak, če legel si po častnem boju, Ti kup gomile je lahak!

Da, Vaša dejanja nam govore, da je Vaš duh srečen, oproščen vsega zla in bridkosti tega življenja ter, da se veseli v svesti svoje zmage med nami.

Zemlja, ki Vas krije, je lastna, domača gruda. Iz nje ste vstali, zrastli, — njo ljubili in čuvali in v njej dobili svoj večni pokoj. Tihi boli Naše majke domovine se pridružujemo danes ob Vaših grobeh mi Vaši tovariši, kakor tudi drugi vrli sinovi naše domovine. Vse se žalno sklanja nad Vami in Vas blagoslavlja. Večen bodi Vaš spomin!

Enodušen iskren trikratni: Slava! klic je izvenel nad gomilami, na to pa nastane žalno svečan molk, ki ga je pretrgal šele komandant mesta g. pukovnik Tušič s svojim patriotičnim govorom, v katerem je proslavljal junaško smrt v boju za blagor domovine in povdarjal dolžnost in zvestobo napram svoji materi domovini, kakor tudi čast in vzvišenost vojaškega poklica in nesmrtno slavo borcev, ki se žrtvujejo domovini. Govor je zaključil s pozivom, naj vsak, ki še more dvigniti desnico, hiti v slučaju stiske v bran svoje domovine in če usoda tako hoče, žrtvuje zanjo vse, kar ji more dati.

Ponovni trikratni slava odjekne od bližnjih bregov in slovesnost je bila zaključena.

K gospodu pukovniku je pristopil podpredsednik organizacije ter se v imenu iste zahvalil za govor in udeležbo s prošnjo, naj ostane tudi nadalje naklonjen invalidom ter jih podpira pri pošteni borbi in delu za izboljšanje njih življenjskih razmer.

Invalidi in drugi udeleženci so nato odhajali, vsak s svojimi čustvi.

Ozračje je bilo še vedno nekoliko megleno, kakor bi kazalo zunanji prt žalnega dne. Vsem udeležencem bo ostal prvi žalni dan gotovo v najlepšem spominu.

V imenu tuk. invalidskega združenja pa kličejo vsem: Srčna hvala! ODBOR.

Izredni občni zbor se je izvršil pri podružnici v Šmarju pri Jelšah dne 28. oktobra t. l. v

gostilni pri Detičku ob številni navzočnosti članstva. Otvoril ga je ob 9. uri predsednik tov. Turk. Predsedstvo občnega zbora je vodil delegat izvršnega odbora tov. Krušič. Po običajnem poročilu tajnika in blagajnika, ki sta bila sprejeta, so se čule pritožbe članstva radi počasnega reševanja vlog invalidskega odseka. Izvoljen je bil odbor iz sledečih tovarišev: predsednik: Ivan Turk; tajnik: Marko Žibret; blagajnik: Anderluh Jos. Odborniki: Platinovšek Franc, Šket Jakob; namestniki: Jager Anton, Fidler Ivan in Jazbec Uršula. Nadzorni odbor: Drogenik Ludvik, Verbovšek Ivan in Šalej Terezija; namestnika: Ror Ivan in Cinglak Josip. Delegat: Ivan Turk. Po občnem zboru se je vršila veselica v prid vojnim žrtvam v Št. Jurju. Želimo, da bi pod novim odborom podružnica dobro uspevala.

Likvidacija komisije za vračujoče se vojnike. Prejeli smo sledeči dopis: Po prevratu je prevzel poseben odbor premoženje in posle stare »Kommission zur Fürsorge heimkehrender Krieger«. Ta odbor je skušal pomagati revnim invalidom s podporami in brezobrestnimi posojili. Vsi odborniki pod načelnikom dr. Brecljem so delali brezplačno in niso prejeli za seje nikakih dijet, dokler ni prišel za načelnika upravnega odbora in to po milosti cesarja Jazeza — največji dobrotnik invalidov sodije vladni svetnik dr. Goršič. In glejte čudo! Mož je izposloval zase »v korist« invalidom stalno mesečno nagrado 2000 K, vsem novim odbornikom pa dijeto za vsakokratno sejo. Res socialno misleč načelnik oddelka socialne politike, ki poleg plače, potem honorarja kot predsednik stanovanjskega sodišča 2000 Din in upraviteljstva dr. Oražnove zapuščine še sam sebe honorira z invalidskim denarjem! Ali je res? Kakor vidimo, saj ta komisija nič več ne deluje.

Naši grobovi.

Umrli je dne 16. oktobra t. l. bivši tajnik podružnice v Ptujtu tov. Viktor Zadravec, ki je bil 100odstotni vojni invalid. Našemu vrlemu sodelavcu želimo naj v miru počiva.

Razgled po svetu in domovini.

Pri krstu je dobil prestolonaslednik ime Peter. — Na željo kralja je prestolonaslednik vpisan v 5. četo drugega bataljona, 6. pešpolka, ki nosi ime kralj Aleksander I. 14. pešpolk pa se bo odselej imenoval po prstolonasledniku Petru.

Voda za krščenje prestolonaslednika. Komandanti posameznih divizijskih oblasti so dobili povelje, da naj pošljejo v Beograd časo vode iz one reke, čije ime nosi dotična oblast. To vodo so porabili za krščenje prestolonaslednika, ki je bil torej krščen z vodo iz Jadranskega morja, Donave, Save, Drave, Vardarja, Bregalnice in iz drugih rek.

Minister za socialno politiko dr. Dušan Peleš je bil 15. t. m. v Ljubljani. Izvršni odbor invalidov je stavil pri tej priliki nanj razna vprašanja, kar priobčujemo v posebnih člankih.

Ministrstvo za socialno politiko se ukine. Tako je določila seja ministrskega sveta 25. oktobra t. l. Skrajni rok za likvidacijo ministrstva za socialno politiko je 6 mesecev. — Le stran z ustanovami, ki so za ublažitev bednih.

Začelo se je novo zasedanje Narodne skupščine 20. t. m. ob pol 11. uri dopoldne. Za predsednika je bil izvoljen s 124 glasovi Ljuba Jovanović, radikal.

Vatikan je imenoval lavantinskega škofa za upravitelja delov sekovske škofije, ki so pripadli državi SHS. Ti deli so: župnija Kaplja, Sv. Duh na Ostrem vrhu, Apače in del Cmureka.

Preganjanje slovenskega časopisja v Julijski Krajini se vrši sistematično in na celi črti — vse v večno slavo kulturnih Italijanov — Herostratov.

Trošarina za žganje se zmanjša in se bo v bodoče plačevala v konzumu preko prodajalcev.

Delež Jugoslavije na zlati zalogi avstro-ogrške banke. V Beograd so pred kratkom po Donavi pripeljali pet in pol milijona zlatih kron iz zaloge avstro-ogrške banke. Dosedaj je naša država prejela skupaj 29 in pol milijona zlatih kron. Dobiti ima še 5 milijonov.

Pridelovanje zelenjave v naši državi. Po statističnih podatkih poljedelskega ministrstva je bilo posejano letos z zelenjavo 6280 ha površine, a pridelok je znašal 162.380 meterskih stotov.

Veliki župan dr. Lukan je, kakor poročajo iz Beograda, podal demisijo, ki pa od centralne vlade ni bila sprejeta.

pora vsa javna poslopja. Red in mir vlada povsod. Policija ni proti separatističnemu gibanju nikjer nastopila.

Državnozbornske volitve v Avstriji so po dosežaj došlih poročilih izpadle sledeče: V državni zbor je izvoljenih 81 krščanskih socialistov, 67 socialdemokratov, 12 vsenemcev in 4 zastopniki Bauerbunda. 6 mandatov je še spornih.

V deželni zbor Koroške je izvoljenih: 10 zastopnikov Bauerbunda, 9 krščanskih socialistov, 5 vsenemcev, 15 socialdemokratov, 2 Slovenca in 1 nacionalni socialist.

V dunajski občinski svet je izvoljenih: 78 socialdemokratov, 41 krščanskih socialistov in 1 židovski nacionalist.

Stranka »srednje linije« se je ustanovila v Zagrebu.

Nemiri na dalmatinskih otokih. Ker so kmetje dobili poziv, da vrnejo zemljo, katere so se polastili ob prevratu, so se temu uprli. Na Visu so kmetje postali gospodarji položaja. Moralo je priti vojaštvo, da je naredilo red.

Carigrad zopt turški. Zavezniške čete so zapustile Carigrad in Dardanele. Dne 6. t. m. se je vršilo slovesno vkorakanje turških oblasti v Carigrad.

Šolstvo v Rusiji. Rusija ima sedaj nad 57.000 šol. V zadnjih mesecih se je otvorilo mnogo novih šol.

V Pulju je izbruhnil požar v katedrali ter jo deloma opustošil. Katedrala je spomenik iz 6. stoletja.

Na Filipinah se boje ustaje proti Združenim državam. To se sklepa vsled zelo poostrelega političnega položaja, ki je nastal v Filipinah.

Proti alkoholu je kandidat v Združenih državah, Coolidge. Vsled tega sodijo, da ne bo izvoljen.

Na Poljskem je izbruhnila rudarska stavka, kateri so se pridružili še kovinarji. Povsod delavstvo težko živi.

Med Francijo in Rusijo se čuti zblizanje. Predsednik ruske državne banke se mudi v Parizu ter se pogaja s francosko vlado za gospodarsko posojilo. V kratkem odpotujeta dva višja uradnika »Banque de Paris« v Moskvo, da tam organizirata podružnico banke.

Krvavi izgredi v Nemčiji so na dnevnem redu. Povzročajo jih pomanjkanje živil. Plenijo se pekarnice in trgovine. Nad 50 odstotkov delavstva je brez posla.

Na progi Berlin—Hamburg bo stala voznja za III. razred 8 milijard mark, za II. pa 23 milijard. Na progi Berlin—Monakovo bo stal III. razred 14 milijard, za II. razred pa 42 milijard mark.

Protifašistovski vladi je strankin kongres unitarističnih socialistov za južno Italijo sklenil, da se mora proti fašistovski vladi voditi najostrejša opozicija.

Velika povodenj na Japonskem. Za potresom, povodenj. V mestu Fukuye je strašna povodenj porušila 1000 hiš in uničila več tisoč ribiških čolnov.

Žrtve svetovne vojne. Mednarodni delovni urad je izdelal statistiko, oziroma referat za svoje letošnje zasedanje v Ženevi, tisoče se invalidov, iz katerega posnemamo sledeče število vojnih pohabljenec v vseh državah: Nemčija 1.587.000, Finska 10.000, Francija 1.500.000, Kanada 45.000, Združene države Sev. Amerike 157.000. Velika Britanija 117.000, Avstralija 75.000, Italija 800.000, Poljska 320 tisoč, Romunija 800 tisoč, Jugoslavija 164 tisoč, Rusija 775 tisoč, Češkoslovaška 236 tisoč, Nova Zelandija 20 tisoč; vsega skupaj 7.124.000. Manjkajo pa še podatki iz Turčije, Bolgarije, baltiških držav, Portugala, Mažarske in Japonske. Lahko se reče, da je vseh invalidov iz svetovne vojne 10 milijonov.

Nove iznajdbe. Ravnatelj neke kemične tovarne v Kaliforniji je iznašel barve, ki se v temi svetijo. Barve ne uniči ne voda ne ogenj. Barve se proizvajajo iz neke vrste morskih školk. — Nek ameriški kemik je iznašel novo luč, sestojajočo iz radioaktivne tekočine. Luč sveti brez vsake nadaljne pomoči 10—15 let, njena svetloba prekaša električno luč.

ZA TISKOVNI SKLAD SO DAROVALI:

Frideršek Anton, Maribor 16 Din, Strniša Viktor, Iljaševci p. Križovci 11 Din, Enzi Alfred, Špital ob Dravi 6 Din, Zupan Ludvik, Radeče pri Zidanem mostu 2 Din, nabiralnih pol za tiskovni sklad znesek 666 Din, Duh Štefan Beltinci 4.50 Din. Skupaj 705.50 Din. Tovarišem, ki so s svojim požrtvovalnim delom pripomogli do tega zneska najprisrčnejša hvala. — Podružnice posnemajte!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne Makso Hrovatin, Ljubljana.